

פרשת ויחי - תקשורת בין אישית

התנצלות יעקב על שקבר את רחל בדרך

1. בראשית פרק מח פסוק ז

וְאֵנִי בָּבְאִי מִפְּדֹן מִתָּה עָלַי רְחוּל בְּאַרְצָךְ כִּנְעָן בְּדֶרֶךְ בְּעוֹד כְּבַרְתָּ אֲרִץ לְבָא אֶפְרָתָה וְאֶקְבְּרָה שָׁם בְּדֶרֶךְ אֶפְרָת הוּא בֵּית לָוָן:

וְרַש"י
ואני בבואי מפדון גוי' - ואף על פי שאני מטריח עליך להוליכני להקבר בדרך כנען, ולא כך עשיתי לאמך, שהרי סמוך לבית לחם מתה: כבדת ארץ - ... ולא האמנתי שאתה עלי גשמים מלהוליכה ולקברה בחזון, עת הגריד היה ...
ואקברה שם - ולא הולכתיה אפילו לבית לחם להכניסה לארץ, וילעתי שיש בלכך עלי (וטרעומת), אבל דע לך שעל פי הדבור קברתיה שם שמהל לעזרה לבניה כשיגלה אותם בצוראלדן, והיו עוצרים דרך שם, יאלת רחל על קברה וזוכה ומצדקת עליהם רחמים

2. שיחות מוסר מאמר כו

ויש להתבונן בזה, בשעה שבא יעקב לפייס את יוסף בנו שלא יהיה בלבו עליו, למה הוצרך לכל ההקדמות הללו, וכי לא די שיאמר לו "על פי הדבור היה", היעלה על הדעת שעדיין היה יוסף הושד שמחמת הגשמים נמנע יעקב מלהוליכה לבית לחם, עד שהוצרך לומר לו "עת הגריד היתה", או שהטעם שנמנע מחמת מרחק וטירחה, עד שהיה צריך לומר לו שהיתה בית לחם סמוכה כבדת ארץ, ולא מחמת טירחה נמנע?

3. שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק ד סימן נו

והיה זה טענה בעצם על יוסף שהיה בליבו על יעקב בזה, שהרי היה לו להבין שעל פי הדיבור היה ולא הי"ל להרהר כלל, דלכאורה הוא כחטא ראובן שהתרעם על יעקב בשביל שנדמה לו שהיה מעשה יעקב עלבון לאמו (שבת נ"ה ע"ב, עלבון אמו תבע, אמר אם אחות אמי היתה צרה לאמי שפחת אחות אמי תהא צרה לאמי, עמד ובלבל את מצעה). אבל החילוק הוא דראובן הראה במעשה שסובר שאביו לא עשה כראוי, וגם אולי ידעו זה גם האחים. ויוסף לא היה הרהורו אלא בליבו לבד, ורק יעקב ברוה"ק ידע זה. ולכן אף שבהרהור בליבו היה אצל יוסף גרוע, שהרי היה לו להבין מזה שמת הולכייה אף לבית לחם שהיה זה על פי הדיבור, ומצד הקדמת תרעומתו לא הבין מזה כלום, אלא עוד יותר הקפיד. אבל כיוון שהיה רק הרהור בליבו לבד, לא נענש יוסף כלל, שמחשבה רעה אין הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה,

4. שיחות מוסר מאמר כו

אמתי ניתן לשמוע את דבר ה' רק בשעה שמנערים את כל האפר הדבור מסביב, רק אז מתגלה דבר ה' כפי שהוא, כל זמן שמצוי פירור כלשהו מאבק הטבעים במקום, אין דבר ה' יכול להשמע. ולכן רק לאחר שסילק יעקב כל נגיעה וסיבה טבעית בענין - "עת הגריד היתה" "בעוד כבדת ארץ לבוא אפרתה" - אז יכול היה להשמע דבר ה' לקבור את רחל בדרך, כדי שתהיה עזרה לבניה...

5. בראשית פרק ל פסוק לג

וְיִגְדְּתָהּ בִּי צְדָקָתִי בַּיּוֹם מִזֹּר כִּי תָבוֹא עַל יְעֻבְרֵי לְפָנֶיךָ כָּל אֲשֶׁר אֵינְנָה נִקְדָּה וְכֹלֹא בְּעֵזִים וְזוּזִים בְּכַשְׂבִּים גָּזוּב הוּא אֶתִּי:

וְרַש"י
(לג) וענתה בי גוי' - אם תחשני שאני נוטל משלך כלום, תענה בי לדקתי, כי תבא לדקתי ותעיד על שכרי לפניך, שלא תמלא בעדתי כי אם נקודים וטלואים, וכל שתמלא בהן שליט נקוד או טלוא או חוס זיוע שגנבתיו לך, וזגניעה הוא שקוי אללי:

6. דעת תורה בראשית עמוד קפח

מציינו במשנה שקלים "אין התורם נכנס לא בפרגוד חפות ולא במנעל ולא בסנדל ולא בתפילין ולא בקמיע שמא יעני ויאמרו מעון הלשכה העני או שמא יעשיר ויאמרו מתרומת הלשכה העשיר לפי שאדם צריך לצאת ידי הבריות כדרך שצריך לצאת ידי המקום

שנאמר (במדבר ל"ב) והייתם נקיים מה' ומישראל" והנה דין זה נאמר על כל אדם, ואפילו על אהרן ובניו, והאם באמת יש מקום מה לחשוד אותם על ככה? ... אלא יסוד העניין של והייתם נקיים מה' ומישראל, ואין הענין מצד חשדות באמת, ודאי כי חז"ל לא חשדו איש את רעהו, ודאי כי על אהרן הכהן אין מקום כלל לחשד באמת, אלא שהוא ענין בעצם מעה האדם, כי כל מעשיו של האדם צריכים להיות בתכלית הנקיות והטוהר, כל צדקותיו של האדם צריכים להיות מציאות של "זהב טהור" בתכלית הבהירות. והוא בגדר אומרם ז"ל צדקתך כהררי א-ל, צדקה שאתה מביא על העולם מפורסמות כהרים הללו. צדקות של אדם צריכין להיות "צדקות גלויות" עד שאפילו שום שוטה שבעולם לא יוכל להרהר ולפקפק עליהן כלום, אם יכנס אדם בפרגוד חפות כדי לתרום, ואם אפילו יהיה איש צדיק ונאמן כאהרן הכהן, אבל הלא לאיש שוגה ומשוגע הרי יש עוד מקום לאמרי- שטויות כי הטמין בחורי בגדיו כסף של הקדש, אם כן הרי צדקותיו של האיש הזה אינן כבר "כהררים", אינן כבר "גלויות ומפורסמות" ... אם יש "היכי תמצא" לשקר, כבר אין זה מעשה גלוי, ואין זה מעשה טוב... הוא אשר אמר יעקב "ויענתה בי צדקתי" כל מעשיו של יעקב אבינו היו תמימים ובאמת, כל מעשיו של יעקב אבינו היו באופן של "כיום שהוא ברור" ...

חוסר הסברה גורם לפרש את המציאות בצורה לא נכונה

7. בראשית פרק נ פסוק טו

וַיִּרְאוּ אֲזוּי יוֹסֵף כִּי מֵת אָבִיהֶם וַיֹּאמְרוּ לוֹ יִשְׁטַמְנוּ יוֹסֵף וְהַעֲבִיב יְשִׁיב לָנוּ אֶת כָּל הָרְעָה אֲשֶׁר גָּמְלָנוּ אֹתוֹ:

וְרַש"י
(טו) ויראו אחי יוסף כי מת אביהם - מהו ויראו, הכינו במיתתו אלל יוסף, שהיו רגילים לסעוד עמו על שולחנו של יוסף והיה מקבצו כשציל כבוד אביו, ומשמת יעקב לא קבצו:

8. בעל הטורים

(טו) לו ישטמנו יוסף. כשחזרו מלקבור את אביהם עבר יוסף על הבור שהשליכוהו בו ובירך בדרך "ברוך שעשה לי נס במקום הזה". אמרו עדיין הוא זוכר בלבו מה שעשינו לו

9. בראשית רבה (וילנא) פרשת ויחי פרשה ק

א"ר תנחומא הוא לא נתכוון אלא לשם שמים אמר לשעבר אבא מושיב לי למעלה מיהודה שהוא מלך ולמעלה מראובן שהוא בכור ועכשיו אינו בדין שאשב למעלה מהן והן לא אמרו כן אלא לו ישטמנו יוסף, רבי יצחק אמר הלך והציץ באותו הבור א"ר תנחומא הוא לא נתכוון אלא לשם שמים, והם לא אמרו כן אלא לו ישטמנו יוסף, ויצו אל יוסף לאמר אביך צוה גוי,

10. בראשית פרק לו פסוק ב

אֵלֶּה תִּלְדוּת יַעֲקֹב יוֹסֵף בֶּן שִׁבְעָה עֶשְׂרֵה יֶשְׁנָה הָיָה רְעָה אֶת אֲזוּי בְּעֵאָר וְהוּא יָעַר אֶת בְּנֵי בְלָהָה וְאֶת בְּנֵי זְלֶפְחָה וְנָשִׂי אֲבִיו וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת דְּבָרָתָם רְעָה אֶל אָבִיהֶם:

11. רש"י בראשית פרק לו פסוק ב

את דבתם רעה - כל רעה שהיה רואה בלחיו בני לאה היה מגיד לאביו, שהיו אוכלין לחם מן החי, ומזולזין בבני השפחות לקרותן עבדים, וחוקרים על העריות. וזשלקתן לקה. על אכר מן החי (לעיל פסוק לא) וישחטו שעיר עזים במכירתו, ולא אכלוהו חי. ועל דבה שספר עליהם שקורין לאחיהם עבדים, (תהלים קה יז) לעבד נמכר יוסף. ועל העריות שספר עליהם, (להלן לט ז) ותשא אשה לחונו וגו':

12. שפתי חכמים בראשית פרק לו

וקשה דהיאך יתכן לומר שבני יעקב יהיו חשודין על זאת, ואי חס ושלום אמת הוא למה נענש יוסף על זה, ויש לומר דודאי לא היו חשודין על זה, אלא שיוסף היה טועה בדבר, לכך נענש שהיה לו לעיין בדבר על מה שחשדן על אבר מן החי שהיה רואה אותן שאכלו מבהמה שנשחטה ועדיין מפרכסת דמותה לאכלה, דכיון שנשחטה שחיטה מתירה, והוא סבר שכל זמן שמפרכסת עדיין הוי אבר מן החי ...

אמרה לו אמת היא תורתכם נאה ומשובחת היא על כל מה שאמרת יפה אמרת. אמר לה ולא כך אמרתי לך אם קלה היא בעיניך קשה היא לפני הקדוש ברוך הוא כקריעת ים סוף.

18. תרגילים בחיבור אילן והילה יפרח עמוד 86

איך הקב"ה צוה את ז'ה? המדרש מתאר את ההנהגה האלוקית באופן שמזכיר לנו מאד את ההנהגה המטרונה - "הקב"ה מזולת בצל כורחט fe בטובתם" ואצ"פ כן ברור שנהו אינו חיבור סתמי או שירותי אלא 'מלאכה' מורכבת שקשה כקריעת ים סוף ... לכל קן זולת יו 'סורק' לא מודע עלום לו לצבור במקומות מסויימים ולחפש דוקא ע. ה'אני' החסר fe כל אחד מאתנו מזהה כשהוא נמצא ליד מי יושבים את אותו חוסר. ברצו שנה קורה - החוויה סוחפת, כמאט בלתי ניתנת לפליטה. התחושה היא שאנה "מובל" ולא עממ מבין מה קורה לך. fe ה'התאהבות' מכה בסנווריות הוא מצטיב את התכונה היפה ואת חווית ההשלמה. מצרפא את הביקורת ומוסיב אדמט בצל כורחו אף השלמתו. ומה קורה לאחר מכן? כוחו fe היין המסכר מתפוצץ קמעה ואז מלפליט הרבה דברים fe ראית קודם ...

הבדלי מעמדות - נקודת תורפה בתקשורת

19. בראשית פרק נ פסוק כו

וימת יוסף בן מאה ועשר שנים ויוזגטו אתו ויישם בָּאָרוֹן בְּמִצְרַיִם:

20. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נה עמוד א

ואמר רב יהודה, שלשה דברים מקצרים ימינו ושנותיו של אדם: מי שנותנין לו ספר תורה לקרות ואינו קורא, כוס של ברכה לברך ואינו מברך, והמנהיג עצמו ברבנות. ... - דאמר רבי המא בר הנינא: מפני מה מת יוסף קודם לאחיו - מפני שהנהיג עצמו ברבנות.

21. חידושי אגדות למהר"ל סוטה דף יג עמוד ב

מפני שהנהיג עצמו ברבנות וכו'. כי כאשר מנהיג עצמו ברבנות ובשררה, נבדל מן הכלל עד שהוא נחשב אדם יחידי פרטי בעצמו ואינו מחשיב עצמו תוך שאר הכלל, ודבר זה ידוע כי הפרטי אין כחו כמי שהוא בכלל, כי המים שעומדים בעצמם ממהרים לקבל הפסד, ואלו המים שהם בנהר הם מקוימים, ולכך מי שמנהיג ברבנות ובזה הוא נבדל מן הכלל אין לו אריכות ימים.

"שנאת הלב הוא חטא יותר חזק מהכל"

22. ויקרא פרק יט, יז

(יז) לא תשנא את אָזְוִיךָ בְּלִבְּךָ הַזְכֵּנוּ תוֹכִינוּ אֶת עַמִּיתְךָ וְלֹא תִשָּׂא עֵלְיוֹ זִזְטָא:

23. ספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה שב

והמצוה הש"ב היא שהזהירנו משנוא קצתנו לקצתנו והוא אמרו (קדושים יט) לא תשנא את אחיך בלבבך. ולשון ספרא לא אמרתי אלא שנאה שהיא בלב. אמנם כשהראה לו השנאה והודיע שהוא שונאו אינו עובר על זה הלאו אבל הוא עובר על לא תקום ולא תטור (לק' שד - ה) ועובר על עשה גם כן והוא אמרו (שם, מ"ע רו) ואהבת לרעך כמוך, אבל שנאת הלב הוא חטא יותר חזק מן הכל

24. מאשה לאשה עמוד 246 הגברת רחל ארבוס

מדגיש הרמב"ם את הסכנה העלולה להתרחש במערכות יחסים בין בני אדם כשלא משוחחים על נקודות הפגיעה והכאב, והוא מסביר את החיוב לבטא את רגשות הכעס והעלבון כלפי הזולת, על אף שהדיבור הזה יכול לתת לשני תחושה לא נעימה ועל אף שהחיוב של "ואהבת לרעך כמוך" יהיה מופר לכאורה. צריך - אומר הרמב"ם - ללבן את הדברים, שאם לא כן, נוצרת שנאה בלב שהיא חמורה יותר מכל. כשלא משוחחים ומבררים את הנקודות הכואבות, צוברים ריחוק וכעס ועוברים על לאו מן התורה "לא תשנא את אחיך בלבבך"

ועל מה שזוללו בבני השפחות, הכי פירושו מפני שהיו קוראין לבני בלהה וזלפה בני השפחות וכונתם היה שהיו משועבדים לרחל ולא, וזה אמת הוא שהיו בני השפחות, שהרי גם הפסוק קראם כן, אבל הוא היה סובר מדקרו להו בני השפחות כוונתם שנולדו קודם שנשתחררו, אם כן בניהם של שפחות היינו עבדים כנענים, ומה שהיה חושדן על העריות, הכי פירושו דקיי"ל (קידושין ע' א) אין משתמשין באשה, ור"ל שאדם אחר אסור להשתמש באשת איש, ויוסף היה רואה שהיו משתמשין בעסקי משא ומתן עמהן, לכך חשדן על העריות, אבל טעות היה בידו דהא דאמרינן אין משתמשין באשה היינו דוקא דברים של חיבה, כגון רחיצת פניו ורגליו והצעת המטה, אבל שאר דברים שאינן של חיבה או לישא וליתן עמהם מותר

13. חפץ חיים - שמירת הלשון חלק ב פרק יא

והנה הכתוב סיפר לנו שלא דיבר זה לשום אדם רק לאביהם, וכונתו היתה כדי שיוכיחם אביו. ואעפ"כ עשה שלא כהוגן, שהיה לו להוכיחם בעצמו מתחלה על זה, שדין הוכחה הוא אפילו תלמיד לרב, ולא לגלות לאביו. ואפשר שהיו מודין לו במה שקורין להם עבדים, שלא כדן הוא, כי באמת יעקב קודם שנשאן שחררן ולקחן לנשים כמאמר הכתוב נשי אביו, או שהיו מראין לו על עצם החשד שטעות הוא. ומה שאמר שחשודים על העריות, טעות היתה, שע"י ספר יצירה בראו גולם כתמונת אשה.

שיח לא נכון מגביר את השנאה

14. בראשית פרק לו, ה

(ה) וַיִּזְכְּרוּ יוֹסֵף וְזָכוּם וַיֵּלֶךְ לְאֶזְוִי וַיֹּסְפוּ עוֹד שְׂנֵא אֹתוֹ: (י) וַיֹּסְפוּ אֶל אָבִיו וְאֶל אָזְוִי וַיִּגְעַר בּוֹ אָבִיו וַיֹּאמֶר לוֹ מַה הַזְּכוּם הַזֶּה אֲשֶׁר זָכַמְתָּ הַבּוֹא זָבוּא אֲנִי וְאִמִּיךָ וְאֶזְוִיךָ לְהִשְׁתַּחֲוֹת לָךְ אֶרְצָה: (יא) וַיִּקְרְאוּ בּוֹ אָזְוִי וְאָבִיו שְׂמֵר אֶת הַדָּבָר:

ויגער בו - לפי שהיה מטיל שנאה עליו: שמר את הדבר - היה ממתין ומלפפה מתי יבא....

תקשורת נכונה יכולה לבוא רק מרצון ולא בכפייה

15. בראשית פרק לו, יג-יד

(יג) וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל יוֹסֵף הֲלוֹא אָזְוִיךָ רַעִים בְּשִׂכְמְךָ לָכֵה וְאִשְׁלֹחַךָ אֲלֵיהֶם וַיֹּאמֶר לוֹ הַנְּנִי: (יד) וַיֹּאמֶר לוֹ לָךְ זָא רֵאֵה אֶת שְׂכוּם אָזְוִיךָ וְאֶת שְׂכוּם הַצֵּאן וְהַשְׂבָּנִי דָּבָר וַיִּשְׁלַחְהוּ מֵעֵמֶק זָבָרוֹן וַיָּבֵא שְׂכָמָה:

16. רש"י הירש בראשית פרק לו פסוק יג

(יג) יעקב חש בקרע שבין יוסף ואחיו; אין הוא רוצה שיתרחב, ויחד עם זה הוא רוצה להעמיד במבחן את רגש האחוה שבלבו. תחילה אין הוא נותן לו כל תפקיד ואומר רק זאת: מוטב שאשלח אותך אל מקניהם, מוטב שתהיה אתם.

17. פסיקתא דרב כהנא (מנדלבוים) פסקא ב - כי תשא

מטרונוא שאלה את ר' יוסי ברי' חלפתא אמרה לו, לכמה ימים ברא הקדוש ברוך הוא את עולמו, א' לה לששה ימים דכת' כי ששת ימים עשה י"י וגי' (שמות לא: יז). אמרה לו ומה הוא יושב ועושה מאותה השעה, אמ' לה מזוויג זיווגים, בתו של פלוני לפלני, אשתו של פלוני לפלוני, ממנו של פלוני לפלי. אמרה והדה היא, אף אני יכולה לעשות כן, כמה עבדים וכמה שפחות יש לי ובשעה קלה אני יכולה לזווג. א' /אמר/ לה אם קלה היא בעיניך קשה היא לפני הקדוש ברוך הוא כקריעת ים סוף. היניחה ר' יוסי ברי' חלפתא והלך לו. מה עשתה, נטלה אלף עבדים ואלף שפחות והעמידה אותן שורות שורות ואמרה, פלן ישא לפלנית פלנית תשא לפלן, וזיווגה אותן בלילה אחד. ובצפרא אתון לגבה, דין רישיה פציע דין עייניה שמיטה דין רגליה תבירא, דין אוי לית אנא בעי לדא ודא אמרה לית אני בעי לדין. שלחה והביאה את ר' יוסי ברי' חלפתא,

פירוש אם נסבב מאחיד דבר הגורם לשנאתו לא תשנאהו בלבבך אלא בפיך דבר אליו תוכחות על אשר ככה סבב, והוא אומר הוכח וגו'. ואומר ולא תשא עליו חטא, פירוש לא תחליט בדעתך שמה שנסבב מאחיד ברשע עשאן ועודנו עומד בחטאו עמוס על שכמו אלא תהיה דן אותו לכף זכות, ותוכיחנו ועל ידי התוכחה יהיה אחד מב' דברים, או יתן אמתלא להנעשה ואין חטא, או יתחרט על הנעשה וישוב לבל עשות כדבר הזה, והרי הוא כריע כאח לך:

26. תרגילים בחיבור עמוד 137

כשכואב צריק לדעת איך לדבר, איך להוכיח. אט תא
צ'ליו חטא ותסמן את חולשתו, אט תפליק צ'ליו אנה -
הוא ודאי לא יינעצ ואל תנאקה לא תצ'למס. 'אור החיים'
מחדד שהמוקד ה' השיחה הוא דיבור פתוח. דיבור שא
למעצ. דיבור שהכריע צוד קודם לכן צד כמה השני
רע. דיבור שא לאלא אלה קשה - אהל לא לדעת את
התשובה

בס"ד

פרשת ויחי - תקשורת בין אישית

התנצלות יעקב על שקבר את רחל בדרך

1-2 – יעקב ובניו יורדים למצרים. יוסף משתדל לדאוג לכל צרכי המשפחה, מושיב אותם "במיטב הארץ בארץ רעמסס" ו"יכלכל יוסף את אביו ואת אחיו ואת כל בית אביו לחם לפי הסף". נראה שאין מקום לדאגות, אבל דאגה אחת מאד מטרידה את יעקב "אל נא תקברני במצרים, ושכבתי עם אבתי ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם". יוסף משיב: "אנכי אעשה כדברך" אך יעקב לא מסתפק בהודאתו של יוסף "ויאמר השבעה לי" ויוסף נשבע. (יעקב משיב את יוסף, לא משום שחושד ביוסף שלא יקיים את הבטחתו אלא כדי לחזק את הענין בעיני פרעה אולי לא יתן לו רשות להיפרד ממנו)

לאחר כמה זמן יעקב חלה ונטה למות. יוסף מגיע עם שני בניו לראות את יעקב ולהתברך ממנו לפני מותו ולאחר שיוסף מתבשר ש"אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי" יעקב שוב חוזר על הבקשה להיקבר בארץ ישראל, אך הפעם בתוספת "ואני בבואי מפדן מתה עלי רחל בארץ כנען בדרך בעוד כברת ארץ לבוא אפרתה ואקברה שם בדרך אפרתה היא בית לחם". רש"י במקום מבאר שיעקב ידע שליוסף יש עליו תרעומת על שקבר את אמו בדרך ולכן אומר לו שעל פי הדיבור עשה כן, אך יעקב לא מסתפק בכך ומסביר ליוסף שלא יחשוב שהסיבה שקבר אותה בדרך היתה מפני הגשמים שהרי עת הגריד היה וכן הסיבה לא היתה המרחק, שהרי בית לחם היתה קרובה מאד ואפילו לשמה לא הביא אותה אלא הכל היה על פי הדיבור.

שואל ר' חיים שמואלביץ לשם מה היה צריך לומר יעקב את כל ההקדמות האלו, וכי לא היה די לומר שעשה זאת על פי רוח הקודש, וכי יעלה על הדעת שלאחר שיאמר זאת יוסף יחשוד בו שמא מפני הגשמים או מפני המרחק קברה בדרך?!

3-4 – האגרות משה מזהה שאכן היה כאן פגם אצל יוסף בכך שהיה בלבו על יעקב "שהרי היה לו להבין שעל פי הדיבור היה ולא היה לו להרהר כלל". ואם תשאל, אם כן מדוע ראונו נענש על שהיה בלבו על אביו שלאחר מות רחל העביר את מיטתו

לאהל בלהה ולא לאהל לאה ואילו יוסף לא נענש? התשובה היא שראובן נתן ביטוי מעשי לחשש שלו בכך שבלבל יצועי אביו לעומת יוסף שהכל היה רק במחשבה ומחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה. גם ר' חיים שמואלביץ מבאר שכל זמן שיעקב לא סילק את הסיבות הטבעיות יוסף לא היה יכול לשמוע את דבר ה', כלומר לא היה מקבל שקבורת רחל היתה על פי הדיבור. הדברים מבהילים!!! אפילו יוסף הצדיק יכול להיכשל בפרשנות לא נכונה של המציאות. יעקב בצדקותו ובחכמתו מכיר את חולשות האדם ומשום כך טורח להתנצל ולבאר ליוסף מדוע קבר את רחל בדרך. יעקב מלמד אותנו פרק חשוב מאד בתקשורת בן אישית. עלינו לדעת שעל אף שהמציאות נראית לכולם אותו דבר, הפרשנות למציאות משתנה מאדם לאדם. פרשנות למציאות מורכבת מהרבה גורמים - חוויה, מידות, הכרת נתונים חלקיים או מלאים ועוד אלף ואחד דברים כדי לשמור על יחסים תקינים נטולי משקעים חובתנו לשים את הדברים על השולחן בצורה ברורה ובהירה, לצמצם את הפערים וכך להגיע למצב שגם הפרשנות למציאות תהיה זהה.

5-6 – יעקב טורח לנקות עצמו מכל חשד לא רק מול יוסף הצדיק אלא גם מול לבן הרשע. לאחר שנים של עבודה לבן מבין שעליו לשלם משהו ליעקב. יעקב שהכיר עם מי יש לו עסק החליט לכתוב הסכם שכל רמאי היה קופץ עליו כמוצא שלל רב. יעקב אומר ללבן תוציא מהעדר שלי את העיזים הנקודים והטלואים ואת הכבשים החומים ומעכשיו כל עז שאינו נקוד וטלוא וכל כבש שאינו חום שימצא בעדר גנוב הוא איתי. טבע הבהמות ללדת את הדומה להם וכאן יעקב עושה הסכם מאד ידידותי ללבן, ומאד לא ידידותי ליעקב. יעקב מוציא את כל העיזים הנקודים והטלואים ואת הכבשים החומים. הסיכוי שיוולדו עיזים נקודים וטלואים וכבשים חומים הוא אפסי, שהרי אין כדוגמתם בעדר כלל, אבל יעקב יודע שההסכם היחיד שבו לבן לא יחשוד בו יהיה הסכם מעין זה ומשום כך אומר ללבן "וענתה בי צדקתי" ומבאר רש"י שכוונת יעקב לומר ללבן שאם תחשידיני שאני נוטל משלך כלום, תענה בי צדקתי, כי תבוא צדקתי ותעיד על שכרי לפניך, שלא תמצא בעדרי כי אם נקודים וטלואים". ר' ירוחם מביא את המשנה בשקלים שאין התורם נכנס לא בפרגוד חפות ולא במנעל ולא בסנדל ולא בתפילין ולא בקמיע שמא יעני ויאמרו מעון הלשכה העני או שמא יעשיר ויאמרו מתרומת הלשכה העשיר לפי שאדם צריך לצאת ידי הבריות כדרך שצריך לצאת ידי המקום שנאמר והייתם נקיים מה' ומישראל. אומר ר' ירוחם הרי דין זה נאמר אפילו על אהרן הכהן, ולכאורה תמוה, וכי יש מקום לחשוד את אהרן ובניו? אלא שאין כאן עניין של חשד אלא שכל מעשיו של אדם צריכים להיות בבחינת "זהב טהור" בתכלית הבהירות, כלומר שהצדקות תהיה מפורסמת ושלא יהיה "הכי תמצא" לחשד. ננסה לחדד את הדברים. גם אדם צדיק שלא חושדים בו, כל זמן שבמעשיו יש "היכי תמצא" עוד לא הגיע לכלל של "ענתה בי צדקתי", נמצא שהחשד אינו הסיבה אלא הסימן, כלומר אם עד עכשיו חשבנו שצריך להיות נקיים כדי שלא יחשדו בנו עכשיו אנו מבינים שכל זמן שיש היכי תמצא לחשד סימן שאנו לא נקיים לגמרי.

יעקב מעיד על עצמו "ענתה בי צדקתי" יעקב היה בבחינת זהב טהור!!!! משום כך הוא מנקה עצמו גם ביחס ליוסף.

חשודים על העריות. האמת שלא נשמע טוב, אלא שרש"י אומר שבשלושתם לקה יוסף, על שאמר שהיו אוכלים אבר מן החי נענש בכך שבמכירתו שחטו שעיר עזים ולא אכלוהו חי. על כך שאמר על בני לאה שמזלזלים בבני השפחות ומכנים אותם "עבדים", נענש בכך שנמכר לעבד במצרים ועל שחשדם בעריות נענש שניסו אותו עם אשת פוטיפר. שואל השפתי חכמים, איך יתכן לומר שבני יעקב היו חשודים בדברים אלו ואם באמת כך היה מדוע נענש יוסף, סוף סוף כוונתו בהבאת דבתם רעה אל אביהם היתה לשם שמים כדי להחזירם למוטב? אלא שכפי שאמרנו יש מציאות ויש פרשנות למציאות, יוסף לא טעה במציאות אלא טעה בפרשנות למציאות, יוסף חשב שהאחים חוטאים, אך באמת לא חטאו כלל. השפתי חכמים מסביר איך כל חשד של יוסף לא היה נכון. על שחשד אותם באבר מן החי טעה משום שהאחים קודם שחטו את הבהמה ובעודה מפרכסת אכלו את האבר ואין זה אבר מן החי. על שזלזלו בבני בלהה וזלפה והיו מכנים אותם "בני השפחות", כוונת האחים היתה לומר שהם משועבדים לבני רחל ולאה וזה אמת שהרי גם הכתוב מונה אותם בני השפחות ויוסף חשד שכוונתם היתה לומר שהם עבדים כנענים משום שנולדות קודם שהשתחררו. ועל מה שחשד אותם בעריות טעה משום שיוסף סבר כפי המובא בגמרא שאסור להשתמש באשת איש וראה את בני לאה מתעסקים עם נשים בענייני משא ומתן ומשום כך חשד בהם על העריות, אך יוסף טעה משום שהאיסור להשתמש באשת איש הוא דווקא בענייני חיבה ולא בענייני משא ומתן. נמצא שכל הפרשנות של יוסף להתנהגות האחים היתה לקויה. נשאל מה היה קורה אם יוסף, לפני שבא להוציא את דבת האחים רעה אצל אביו, היה ניגש לאחים ושואל אותם בדרך מכובדת מדוע הם עושים כך? איני יודע לענות על השאלה בצורה וודאית, אבל יתכן מאד שיוסף היה מבין שגה בפרשנות והרבה צרות היו נחסכות. החפץ חיים בספרו 'שמירת הלשון' אומר את הדברים במפורש שאם יוסף היה מדבר עם האחים לפני שהיה הולך לאביו יתכן שהם היו משנים דרכם או שיוסף היה עומד על טעותו, איך שלא יהיה, בטח לא היו מגיעים למה שהגיעו. מכאן אנו למדים יסוד חשוב, תקשורת נכונה מבררת ומקרבת. תקשורת נכונה גורמת לכך שלא רק נסכים על המציאות אלא נסכים גם על הפרשנות של המציאות. כבר אמרנו שפרשנות למציאות נובעת מהרבה מרכיבים והדמיונות רצים קדימה ללא מעצורים, הדרך היחידה לעצור את הדמיונות שמולידים פרשנות עקומה, היא רק על ידי תקשורת נכונה ומקרבת.

שיח לא נכון מגביר את השנאה

14- לומר שליוסף ולאחים כלל לא היתה תקשורת אין זה נכון, שהרי יוסף מדבר עם האחים – "ויחלום יוסף חלום ויגד לאחיו", אלא שהשיח לא היה נכון, שהרי מיד אנו רואים את התוצאה "ויסיפו עוד שנוא אותו". גם ליעקב היה ביקורת על האופן שהדברים נאמרים "ויגער בו אביו" ומבאר רש"י "לפי שהיה מטיל שנאה עליו", לא משום שהדברים לא נכונים שהרי "ואביו שמר את הדבר – היה ממתין ומצפה מתי יבוא", אלא מפני שגם כשמדברים צריך לדעת מה לומר ואיך לומר. כשאנו אומרים שצריך לתקשר אין הכוונה שכל אחד ישמיע את דעתו מבלי להיות קשוב לשני, אלא אנו באים בעיקר לשמוע, אנו באים כדי לנסות להבין אם ניתן לפרש את המציאות באופן אחר. בזוגיות רואים איך הטעות הזו חוזרת על עצמה פעם אחר פעם.

חוסר הסברה גורם לפרש את המציאות בצורה לא נכונה

לפני שנמשיך בשיעור נקדים הקדמה קצרה. בני יעקב הם אנשים צדיקים וטהורים שאין לנו שום השגה במעלתם ובמדרגתם. החלק הבא של השיעור יעסוק בתקשורת לקויה אותה נלמד דרך התנהלות האחים. כהרגלנו איני מביא דברים מעצמי אלא ממקורות חז"ל, ואפילו הכי עלינו לדעת שגם שאנו לומדים את הדברים כפשוטם רק כדי להפיק לקחים לחיים שלנו. בסופו של דבר עלינו לדעת שאצל האחים הקדושים הדברים לא היו כפשוטם אלא יש בהם עומק גדול שאנו כלל לא מבינים.

7-9 – כשראו אחי יוסף "כי מת אביהם" עלה בהם חשש "לו ישטמנו יוסף והשב ישיב לנו את כל הרעה אשר גמלנו אותו". לכאורה חשש האחים תמוה, וכי הם חשבו שכל הדברים שאמר להם יוסף עד כה היו מהפה ולחוץ?! אלא רש"י אומר שהחשש לא נולד סתם, החשש נולד בעקבות שינוי התנהגותי מצד יוסף כלפי האחים. כשיעקב היה בחיים היו רגילים האחים לסעוד על שולחנו של יוסף, שהיה יוסף מקרבן בשביל כבוד אביו ולאחר פטירת יעקב יוסף כבר לא הזמין את האחים לסעוד עמו ולא קרבן. בעל הטורים מביא טעם נוסף לחשש האחים שבשעה שחזרו מלקבור את יעקב במערת המכפלה, עבר יוסף ליד הבור אליו הושלך וברך "ברוך שעשה לי נס במקום הזה" האחים ראו את יוסף עומד ליד הבור ואמרו לעצמם שיוסף עדיין זוכר בלבו את אשר עשינו לו. האמת שמשני פירושים אלו ניתן להבין היטב מדוע חששו האחים שיוסף רוצה לגמול אתם רעה. עוד יותר תמוה מדוע באמת יוסף עושה מעשים כאלו שיעוררו את החשש, האם באמת היה לו משהו בלב עליהם? המקור לדברי רש"י ולדברי בעל הטורים מופיע במדרש אלא ששם הדברים מובאים בצורה שלמה יותר ששופכת אור חדש על התנהגותו של יוסף. רבי תנחומא מסביר שכוונתו של יוסף באי הזמנת האחים לסעוד עמו היתה לשם שמים. וכך אמר יוסף לעצמו: כל זמן שאבא היה בחיים הוא הושיב אותי למעלה מיהודה המלך ולמעלה מראובן הבכור משום כבוד המלכות וכיון שכך רצה אבא לא יכולתי לערער על הדברים, אך כעת לאחר שאבא לא נמצא אתנו איך אוכל לשבת לפני יהודה המלך ולפני ראובן הבכור? הפתרון היחיד שמצא יוסף הוא פשוט לא להגיע לסיטואציה הזו והמשמעות היא שהאחים לא יקבלו הזמנה לסעוד עם יוסף. גם בסיפור עם הבור אומר רבי תנחומא שכוונת יוסף היתה לשם שמים, סוף סוף הוא שהה זמן לא מבוטל בתוך בור מלא בנחשים ועקרבים וכל מה שרצה לעשות יוסף הוא להודות לבורא עולם שהציל אותו. בשני המקרים האחים פירשו את המציאות בצורה לא נכונה ומתוך הפרשנות הלא נכונה נולד החשש "לא ישטמנו יוסף". נעצור ונשאל, מה היה קורה אילו האחים היו מבררים את הדברים מול יוסף? בפשטות יוסף הצדיק היה אומר להם את הדברים של רבי תנחומא והאחים היו נרגעים. פעמים רבות הפתרון נעוץ בכך שפשוט נשב ונדבר. כל אחד יסביר איך הוא ראה ומבין את הדברים ולאט לאט נראה שהפערים כלל לא גדולים.

10-13 – נחזור לתחילת הסיפור "יוסף בן שבע עשרה שנה היה רועה את אחיו בצאן והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה נשי אביו ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם". על המילים "את דבתם רעה" מבאר רש"י שכל רעה שיוסף היה רואה אצל בני לאה היה הולך ומספר לאביו. נשאל מה הוא כבר ראה? אומר רש"י שלושה דברים שהיו אוכלים אבר מן החי, מזלזלים בבני השפחות בכך שמכנים אותם "עבדים" ובנוסף גם היו

17-18 – בפסיקתא מובא סיפור על מטרונה ששאלה את ר' יוסי בר' חלפתא מה עושה הקב"ה לאחר שברא את העולם. השיב לה ר' יוסי שהוא מזווג זיווגים. תמחה המטרונה ואמרה שאת זה גם היא יכולה לעשות. לקחה אלף עבדים ואלף שפחות ושידכה ביניהם. למחרת בבוקר ראתה איך כל הזוגות עברו משבר זוגיות קשה, אצל אחד הראש היה חבול, אצל השני העין היתה שמוטה אצל השלישי הרגל היתה שבורה וכן על זו הדרך אצל שאר הזוגות. הבינה המטרונה שזה לא כל כך פשוט כמה שהיא חשבה ואמר לר' יוסי: "אמת היא תורתכם נאה ומשובחת היא". הסיום של המדרש מפתיע, ר' יוסי אומר לה, אמרתי לך שהמלאכה הזו קשה לקב"ה כקריעת ים סוף, מה עושה? מזווגם בעל כורחם, שלא בטובתם". בספר 'תרגילים בחיבור' של אילן והילה יפרח תמחה שלכאורה סיום המדרש מתאר את ההנהגה האלוקית באופן שמזכיר לנו מאד את ההנהגה של המטרונה - "הקב"ה מזווגם בעל כורחם שלא בטובתם". אם כן מדוע הקב"ה הצליח ואילו המטרונה נחלה כישלון? אלא שיש הבדל מהותי אחד, אצל המטרונה כל המפגש הוא כפייתי לעומת הזיווג של הקב"ה שבנקודת הפתיחה יש משיכה ורק לאחר מכן הם מגלים שיש גם הרבה שונה ועליהם לעבוד קשה כדי לחזק ולבנות את הקשר בצורה נכונה. נקודת הפתיחה של הזוג נובע מרצון של שני הצדדים להיות ביחד. כאשר יש נקודת פתיחה בה שני הצדדים רוצים להיות ביחד, אפשר להמשיך ולעבוד, אך כאשר נקודת הפתיחה הזו לא קיימת ומנסים בכוח לחבר בין בני הזוג, אין שום סיכוי להצליח!!!

הבדלי מעמדות - נקודת תורפה בתקשורת

19-21 – יוסף נפטר בגיל מאה ועשר - "וימת יוסף בן מאה ועשר שנים". היום מאה ועשר נחשב להרבה, אבל אצל האחים זה נחשב צעיר, לפני מאה עשרים לא עוזבים את העולם. יוסף היה הצעיר שבאחים ואפילו הכי נפטר קודם לאחיו. מדוע התקצרו ליוסף עשר שנים? רבי חמא בר חנינא אומר מפני שהנהיג עצמו ברבנות. המהר"ל מבאר שמי שמנהיג עצמו ברבנות נבדל מן הכלל ונחשב לאדם יחידי פרטי. ודבר ידוע הוא שלפרט אין כוח כמו הכלל. דוגמא לדבר ניתן לראות מהמים. מים שעומדים לבד ממחרים לקבל הפסד לעומת מים שנמצאים בנהר שעומדים באיכותם. ננסה בזהירות להבין מה המשמעות לכך שיוסף הצדיק הנהיג עצמו ברבנות.

יוסף כבר היותו נער בן שבע עשרה הרגיש שהוא נועד לגדולות. אלו לא היו דמיונות שווא, יוסף צדק, הוא באמת נועד להיות מלך. כשחז"ל אומרים שיוסף הנהיג עצמו ברבנות אין הם מתכוונים לומר שיוסף היה בעל גאווה, אלא כוונתם לומר שיוסף הרגיש שהשליחות שלו מחייבת אותו להיות נבדל ושונה. כשם שלא יתכן שמחנך ירגיש שוויון מול התלמידים, כך יוסף מחמת שליחותו הרגיש שלא נכון להרגיש שוויון מול האחים. נניח בצד את השאלה אם הרגשה זו נכונה או לא, בין אם היא נכונה ובין אם לא, להרגשה הזו יש השלכות שהאדם מבדיל עצמו מן הכלל. פעמים רבות חוסר תקשורת נובע משינוי מעמדות.

זוג כבר קובע לדבר, אבל מהר מאד השיח מתגלגל להטחת האשמות אחד על השני ללא שום הקשבה, זו לא תקשורת!!! אני שוב חוזר ומבקש מחילה שאני מציג את התקשורת הלקויה דרך האחים, כפי שכבר כתבתי, אין לנו השגה בגדולתם ומעלתם וודאי שהדברים לא נשארים ברובד כפי שאנו מציגים אותם. אנו לומדים את הדברים כפשוטם לא כדי לפגוע במעלת האחים אלא כדי להפיק תועלת לעצמנו.

כאשר אנו מקיימים שיח עם בת/בן הזוג, עם חברים, עם אנשי צוות מהעבודה וכדו' עלינו להקשיב טוב לטון של השיח ועל האופן שבו הוא מתנהל, ברגע שאנו מזהים שהשיח הגיע למקום של חילופי האשמות יש כאן סימן ברור שאנו בכיוון הלא נכון. אחד השלבים הידועים בתקשורת נכונה הוא "שיקוף". לאחר שהקשבנו לדברים של בן השיח שלנו, כדי לוודא שהבנו את הדברים כמו שצריך אנו עושים שיקוף, כלומר משקפים לבן/בת השיח שלנו את הדברים וכך מוודאים אם הבנו נכון. השיקוף הוא שלב מאד הכרחי, משום שמעבר לברור אם הבנו נכון או לא, הוא גם נותן תחושה של הקשבה. כאשר כל אחד מגיע עם האג'נדה שלו ומעביר הרצאה, זה לעולם לא יביא אותנו למקום נכון, המקסימום תהיה הכנעה, כלומר שצד אחד נכנע לשני והמועקות והתחושות הקשות יישארו בפנים.

תקשורת נכונה יכולה לבוא רק מרצון ולא בכפייה

15-16 - יעקב מודע למתחים שיש בין יוסף לאחים. כמו כל אבא גם ליעקב היחסים העכורים מאד מפריעים והוא מנסה למצוא דרך לגשר - "ויאמר ישראל אל יוסף הלוא אחיך רעים בשכם לכה ואשלחך אליהם ויאמר לו הנני". מבאר הרש"ר הירש שיעקב חש בקרע שבין יוסף ואחיו ולא רצה שהקרע יתרחב ובנוסף רצה יעקב לבדוק עד כמה מוכן יוסף להתקרב לאחים ומשום כך שולח אותו ללא שום תפקיד אלא רק לראות את שלום אחיו. יעקב משוכנע שעצם החיכוך ירגיע את הרוחות ויביא לקשרים חדשים. יעקב היה משוכנע שהקירבה הפיזית תגרוור אחריה שיח בונה ומקרב, אך בפועל אנו יודעים שמה שהתרחש היה בדיוק ההפך, הקרע רק החריף ומהמפגש שיעקב יזם מתגלגל כל סיפור המכירה. תקשורת בין אנשים לא יכולה לבוא בכפייה. תקשורת נכונה יכולה להיווצר רק כאשר יש מוכנות מכל הצדדים לשבת וללבו את הדברים. כאשר שולחים זוג לליווי צריך לוודא ששני הצדדים מעוניינים בליווי, פעמים רבות אחד הצדדים "עושה טובה" לבן או בת הזוג כדי שלא תהיה עליו/ה טענה, אבל בצורה כזו הליווי לא יעזור. אי אפשר לכפות תקשורת נכונה על אדם, כל אחד מאתנו, בשלב ראשון, צריך לרצות להיות במקום אחר, בלי הרצון הראשוני אין סיכוי להצליח. תמיד כאשר מגיע אלי בחור ומדבר איתי על קושי בזוגיות, השאלה הראשונה שאני שואל אותו היא, האם אשתו רוצה לפתור את הבעיה, האם אשתו מאמינה שהבעיה יכולה להפטר. בלי השלב הזה אי אפשר להמשיך לאף מקום..

יש תופעה בעולם האברכים. בחורה מתחנת עם בחור מישיבה פלונית. הבחורה עוזבת את בית הוריה, מתרחקת מהמשפחה ומהחברות. לאחר כמה זמן האשה מתחילה להרגיש שחסר לה משהו. ב"ה טוב לה עם בעלה, אבל חסרה לה חברה טובה. ואז הבעל מתחיל להיכנס לתמונה ומנסה לה לשדך בינה לבין שאר נשות האברכים, לפעמים הוא מגדיל לעשות וגם מחפש לה חברותא. אם האשה זורמת זה מצוין, אבל אם היא לא זורמת לא רק שזה לא יועיל אלא זה גם יזיק. לא יוצרים קשרים בכפייה. קשר צריך לרצות!!!

25-26 – על הפסוק "לא תשנא את אחיך בלבבך" מברך האו"ח הקדוש שאם נסבב מאחריך דבר הגורם לשנאתו, אל תשנא אותו בלבבך אלא תוכיח אותו ולא תשא עליו חטא. ממשיך האו"ח ומסביר שתוכחה אין משמעות להטיח האשמות על החבר אלא להפך, לנסות להפך בזכותו של הפוגע ומתוך כך לבוא ולהוכיח אותו והתוכחה הזו לביא לאחד משני דברים, או שהפוגע יתן אמתלא לדבריו או שיתחרט על מעשיו, כך או כך נמצא שאין עליו חטא "והרי הוא כריע כאח לך". מדברים אלו למדו הזוג יפרח שכשכואב צריך לדעת איך לדבר, איך להוכיח. אם תשא עליו חטא ותסמן את חולשתו, אם תשליך עליו אשמה - הוא ודאי לא יישמע וגם השנאה לא תעלם. 'אור החיים' מחדד שהמוקד של השיחה הוא דיבור פתוח. דיבור שבא לשמוע. דיבור שלא הכריע עוד קודם לכן עד כמה השני רשע. דיבור שבא לשאול שאלה קשה - אבל לא לדעת את התשובה!!! תקשורת נכונה בנויה בעיקר על הקשבה ולא על השמעה!!!

חברים יקרים!

אצל יעקב אנו מזהים מידה מיוחדת מידה של "וענתה בי צדקתי". יעקב לעולם לא משאיר מקום לדמיונות אלא דואג להוכיח ולהצדיק את מעשיו. כך עשה עם יוסף הצדיק בנוגע לקבורת אמו וכך עשה עם לבן כשהיה צריך לקבל את שכרו. יעקב מלמד אותנו שכדי ליצור יחסים תקינים חייבים לשים את הדברים על השולחן וליצור שיח גלוי ומקרב. כאשר האדם לא מסביר את מעשיו הוא עלול לעורר אצל הזולת מחשבות זרות שמביאות לפרשנות לא נכונה של המציאות, פרשנות שתוליד שנאה וכעס ביחס לזולת.

למדנו כמה כללים בשיח נכון:

1. אנו באים בעיקר לשמוע ולא להשמיע.
2. כדי שהשיח יניב פירות עלינו לוודא שאצל כל הצדדים קיים רצון לשיח.
3. גם אם יש הבדלי מעמדות, צריך לבחון כיצד נכון לתקשר, אבל בשום פנים ואופן לא להגיע למצב שאנו כובשים את הדברים בתוכנו.
4. כאשר נגשים לדבר, נגשים לא מתוך תחושה ביקורתית אלא מתוך תחושה של לימוד זכות. שבת שלום ומבורך!!!

אדם עובד במקום מסוים והוא מזהה התנהלות לקויה מצד ההנהלה שגורמת לו לרגשות לא טובים. למה הוא לא הולך לדבר? משום שהוא מרגיש שיש פער במעמד. הפער יוצר קושי לא רק אצל בעל "המעמד הנמוך" אלא גם אצל בעל "המעמד הגבוה". פעמים רבות אדם מרגיש שמחמת מעמדו ומחמת השליחות שלו לא שייך לפתוח את הדברים ולשים את הדברים על השולחן. זו טעות!! איני אומר שתקשורת עם בעל מעמד גבוה צריכה להתנהל באותה צורה כמו שאנו מנהלים שיח עם בעל מעמד שווה. הדברים צריכים להיאמר בצורה נמומסת יותר, בצורה מכבדת יותר, אבל לשמור בבטן זה לא טוב. ברוב הפעמים, אם בסה"כ יש אווירה טובה הדברים יתקבלו ברוח טובה ויתבררו.

שינוי במעמד דורש מאתנו לתקשר באופן שונה אבל בשום פנים אין המשמעות שאסור לתקשר.

"שנאת הלב הוא חטא יותר חזק מהכל"

22-24 – בפרשת קדשים נצטוונו על "לא תשנא את אחיך בלבבך הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא". הרמב"ם בספר המצוות פסק שהשונא בגלוי ומודיע שנאתו לחברו אינו עובר על הלאו של "לא תשנא את אחיך בלבבך", אלא על לאו של "לא תקום ולא תטור", ורק השונא בלב עובד בלאו של "לא תשנא את אחיך בלבבך" ומסיים הרמב"ם וכותב "אבל שנאת הלב הוא חטא יותר חזק מן הכל". מדוע שנאת הלב חמורה כל כך? משום שהיא לא נותנת תקווה לשינוי. לשונא זה לא טוב, אבל לפחות אנו מודעים למצב, כששונאים בלב זה לא נגמר בשנאה העכשווית אלא רק הולך ומתפתח. כאשר יש שנאה הדדית המצב ברור לכולם, אבל כאשר אדם מתבחבש עם השנאה בלב, כל פעם שהוא יראה את חברו הוא יזכר בעוול שנעשה לו וכשיראה שחברו ממשיך להתנהג כרגיל זה רק יעצים את השנאה. המעלה של האחים ש"לא יכלו דברו לשלום" ומפרש רש"י שמתוך גנותם אתה מוצא את שבחם. הם לא שמרו את השנאה בפנים, נכון שגם לא היו ניסיונות ליישר את ההדורים, אבל לפחות השנאה היתה גלוי. גם שנאה זה סוג של קשר, אולי הקשר לא בנוי בצורה נכונה אבל סוף סוף זה קשר, לעומת חוסר תקשורת שם אין קשר כלל וזה הכי גרוע. הגברת רחל ארבוס מבארת את דברי הרמב"ם בלשון מאד יפה. אדם חייב לבטא את רגשות הכעס והעלבון כלפי הזולת, על אף שהדיבור הזה יכול לתת לפני תחושה לא נעימה ועל אף שהחייב של "ואהבת לרעך כמוך" יהיה מופר לכאורה. צריך - אומר הרמב"ם - ללבן את הדברים, שאם לא כן, נוצרת שנאה בלב שהיא חמורה יותר מכל. כשלא משוחחים ומבררים את הנקודות הכואבות, צוברים ריחוק וכעס ועוברים על לאו מן התורה "לא תשנא את אחיך בלבבך". בזוגיות ניתן ליפול למקום הנוראי הזה. כדי להגיע לזוגיות טובה נדרשת עבודה, פתיחות, שיח נעים ועוד הרבה דברים. בכל מערכת זוגית יש מצבים בהם אחד מבני הזוג נפגע. כאשר יש שיח פתוח וכנה, יקח כמה זמן שיקח בסופו של דבר הזוג יישר את ההדורים, אך יש מצבים בהם בני הזוג לא יודע איך לדבר, לא יודע איך להתמודד עם הפגיעות. לפעמים הכעס גלוי ולפעמים הוא נשמר עמוק בבטן. הרבה זוגות מעדיפים להמשיך לחיות חיי שותפות ולא לפרק את החבילה. הם סוחבים איתם את הכעסים, מדי פעם מתפוצצים אבל ממשיכים לחיות. זו זוגיות נוראית!!! אף זוגיות לא צריכה להראות כך!!! צריך ללמוד לדבר, ללמוד להקשיב, ללמוד ללבן ביחד את הדברים ומתוך זה לצאת לדרך חדשה!!!

